

Podgorica, 31. decembar 2021. godine

Obavještenje o stopi kontracikličnog bafera kapitala za Crnu Goru tokom prvog kvartala 2022. godine

Odlukom o stopi kontracikličnog bafera kapitala („Sl. list Crne Gore“ br. 134/21), a u skladu sa Zakonom o kreditnim institucijama („Sl. list Crne Gore“ br. 72/19, 82/20, 8/21), Centralna banka Crne Gore je po prvi put odredila stopu kontracikličnog bafera kapitala. Stopa je određena na nivou od 0% ukupnog iznosa izloženosti riziku, a biće u primjeni tokom prvog kvartala 2022. godine.

Stopa od 0% odnosi se na teritoriju Crne Gore tj. na relevantne izloženosti kreditnih institucija u Crnoj Gori, a u skladu sa članom 147 Zakona o kreditnim institucijama, svaka kreditna institucija je dužna da izračunava specifičnu stopu kontracikličnog bafera – kao ponderisani prosjek stope kontracikličnog bafera koja se primjenjuje u Crnoj Gori i onih stopa koje se primjenjuju u drugim državama u kojima kreditna institucija ima relevantne kreditne izloženosti.

U skladu sa članom 144 Zakona o kreditnim institucijama, CBCG je dužna da uz odluku o stopi kontracikličnog bafera kapitala objavi i obavještenje na svojoj internet stranici, a član 144 (uz član 141) Zakona propisuje informacije koje obavještenje mora da sadrži.

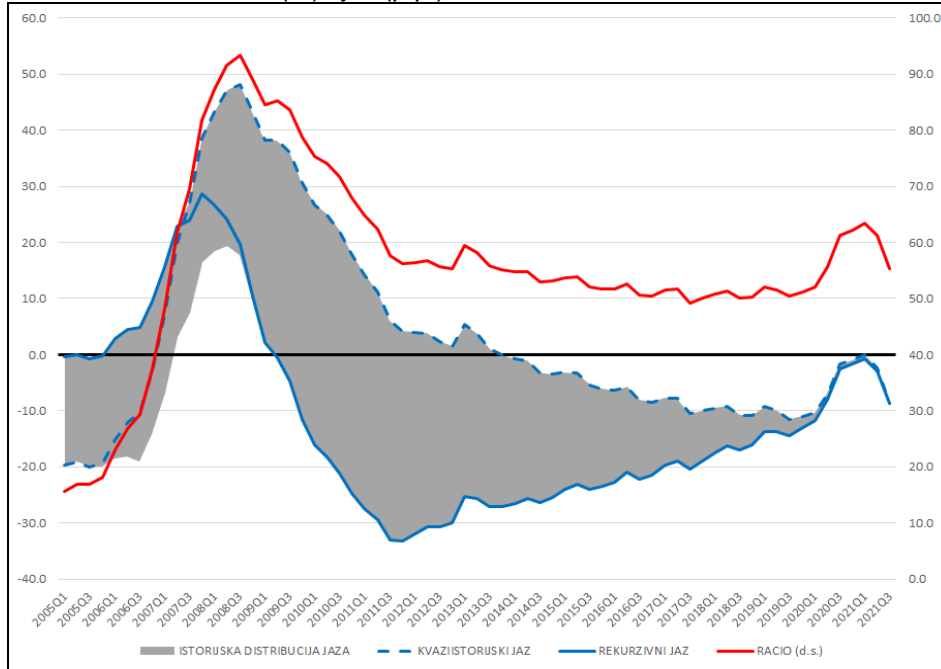
U nastavku su prikazani ključni nalazi analitičke podloge na bazi koje je donijeta odluka o stopi kontracikličnog bafera.

Kao polazišna osnova izračunat je tzv. referentni pokazatelj (engl. *buffer guide*). Za izračunavanje referentnog pokazatelja korišćen je tzv. standardizovani jaz kredita i BDP-a, u skladu sa Zakonom o kreditnim institucijama, odnosno u skladu sa Preporukom Evropskog odbora za sistemske rizike o smjernicama za određivanje stopa kontracikličnog bafera (ESRB/2014/1).

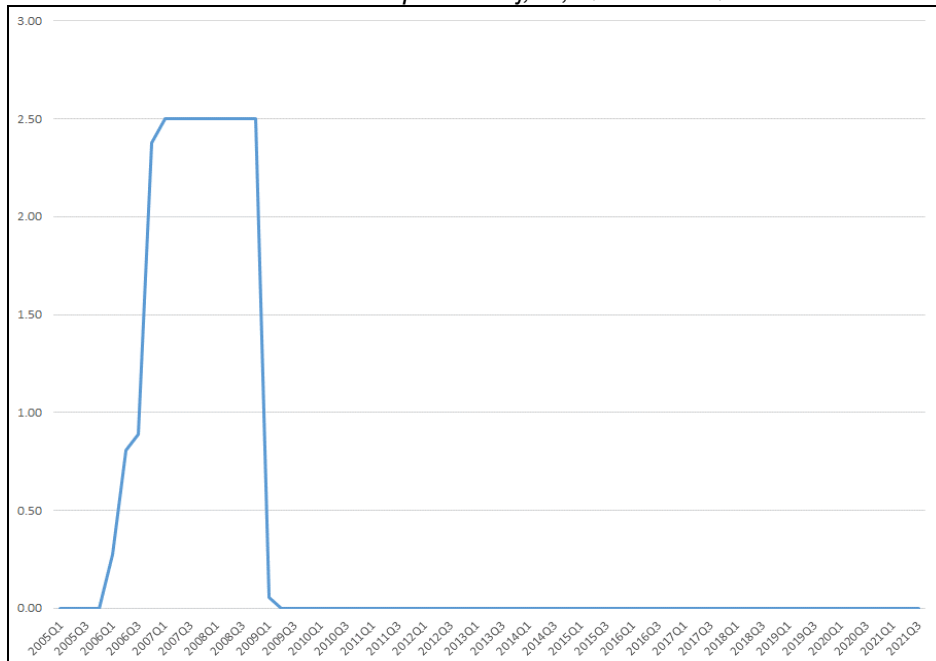
Na kraju trećeg kvartala 2021. godine, ratio kredita i BDP-a bio je na nivou od 56%. U odnosu na svoj dugoročni trend ratio je odstupao -8,1 p.p., što je bilo ispod donje granice od 2 p.p. tj. minimalne vrijednosti koja bi ukazivala na potrebu za uvođenje nenulte stope kontracikličnog bafera kapitala, čime je vrijednost referentnog pokazatelja bila 0%.

Nakon približavanja jaza kredita i BDP-a nultoj vrijednosti, na kraju prvog kvartala 2021. godine, što je bilo izazvano snažnim padom BDP-a usljed pandemije koronavirusa, jaz se nakon oporavka BDP-a u drugom i posebno u trećem kvartalu 2021. opet vratio dublje u negativnu zonu.

Grafik 1 – Racio (%) i jaz (p.p.) kredita i BDP-a, Q1 2005 - Q3 2021

Grafik 2 – Referentni pokazatelj, %, Q1 2005 - Q3 2021

Pored referentnog pokazatelja, analizom su obuhvaćeni i brojni drugi pokazatelji kojima CBCG prati ciklične sistemske rizike u Crnoj Gori.

Kreditni rast kod banaka, posmatran kroz definiciju kredita korišćenu za obračun referentnog pokazatelja, osjetno je usporio tokom pandemijskog perioda tako da je na kraju trećeg kvartala bio tek blago pozitivan. Novoodobreni krediti banaka su tokom 2020. bili u značajnom padu, da bi u prva tri kvartala 2021. uslijedio njihov snažan oporavak, međutim koji nije bio takav da je mogao dovesti do većeg rasta stanja kredita u bilansima banaka.

Posmatrano prema sektorima i namjeni novoodobrenih kredita, pomenuta dinamika bila je vođena dinamikom novoodobrenih kredita stanovništva, a u okviru njih, gotovinskim (nenamjenskim) kreditima. Rizici po pitanju gotovinskih kredita stanovništva su tokom pandemije popustili, budući da su ti krediti opali, kao i njihovo učešće u kreditima stanovništva. Međutim, ročna struktura tih kredita i dalje je relativno nepovoljno pomjerena prema kreditima sa dugačkim ročnostima.

Kamatne stope na novoodobrene kredite tokom pandemije su uglavnom ostale stabilne, dok su kamatne stope na stanja kredita blago opale.

Bilansna kretanja banaka u 2021. primarno karakteriše rast depozita, na način da su depoziti na kraju trećeg kvartala bili na istorijskom maksimumu. Upravo rast depozita uslovio je rast aktive banaka, s tim da su banke primljena sredstva mnogo više preusmjeravale u likvidnu aktivu, a manje u kredite. Likvidna aktiva je na kraju trećeg kvartala 2021. činila 27,5% ukupne aktive, naspram 24,3% iz istog perioda 2019. Istovremeno, odnos kredita i depozita opao je na 87,7% (bruto), odnosno 84,2% (neto).

U 2021. banke su ostvarile značajno veći profit nego u 2020. godini, iako manji nego u 2019. godini. Koeficijent solventnosti, koji banke održavaju bitno iznad regulatornog minimuma od 10%, na kraju trećeg kvartala iznosio je 18,5%. Učešće nekvalitetnih kredita je tokom pandemije povećano, ali ne značajno, tako da je na kraju trećeg kvartala iznosilo 5,6%.

Kada je u pitanju tržište nekretnina, vrijednost hedoničkog indeksa cijena nekretnina (podatke proizvodi CBCG) ukazuje na generalnu stagnaciju cijena nekretnina. Sa druge strane, cijene stanova novogradnje (podatke proizvodi MONSTAT), u osjetnom su porastu, i to interesantno – vođenim rastom cijena u segmentu solidarne stambene izgradnje. Ipak, cijene stanova novogradnje nijesu iznad maksimalnih vrijednosti u posljednjih 10 godina, i veoma su niže u odnosu na vrijednosti iz perioda buma iz 2006-08. godine.

Novoodobreni stambeni krediti bili su u značajnom padu tokom većine pandemijskog perioda, ali su se prilično oporavili u trećem kvartalu 2021. Kamatne stope na novoodobrene stambene kredite su ostale generalno stabilne u pandemijskom periodu, i na istorijskim su minimumima. Građevinska

CENTRALNA BANKA
CRNE GORE

aktivnost je trenutno niža nego prije pandemije, ali se polako stabilizuje, i čak bilježi rast, gledano kroz efektivne časove rada.

Na tržištu kapitala aktivnost je i dalje prilično slaba, sa vrijednostima prometa i indeksa višestruko nižim u odnosu na vrijeme snažne ekspanzije iz 2007. godine.

S obzirom na navedeno, CBCG uvela je stopu kontracikličnog bafera kapitala od 0%. CBCG će, u skladu sa svojim makroprudencijalnim nadležnostima, nastaviti da redovno prati razvoj mogućih neravnotežnih odnosa u finansiranju potreba nefinansijskog sektora i stanovništva, te da kvartalno objavljuje stope kontracikličnog bafera kapitala.

Metodološke napomene za obračun referentnog pokazatelja:

Obračun racija i jaza kredita i BDP-a sproveden je na uzorku od Q1 2002. godine. Kvaziistorijski jaz izračunava se na cijelom uzorku, a rekurzivni jaz na desnostranom pomjerajućem uzorku (raspoloživih podataka u svakom kvartalu), pri čemu su posljednje opservacije uvijek iste za oba pokazatelja jaza. Istorijska distribucija izračunatog jaza predstavlja područje između najmanje i najveće vrijednosti jaza izračunate pomjeranjem uzorka udesno. Istorijska serija referentnog pokazatelja visine bafera prikazana je kao funkcija rekurzivnog jaza, pri čemu je sa gornje strane omeđena standardnim zakonskim maksimumom od 2,5% (izuzetno, stopa kontracikličnog bafera može biti i iznad 2,5%).

Izvori podataka:

1. MONSTAT, nominalni BDP. Podaci o BDP-u su preračunati kao godišnji kumulativi, tj. kao zbir vrijednosti BDP-a u datom kvartalu i tri prethodna kvartala. Podaci o BDP-u prije 2006. godini dobijeni su primjenom prosjeka učešća kvartalnih u godišnjim vrijednostima BDP-a za period Q1 2006 – Q4 2020.

2. CBCG, bruto krediti i druga potraživanja kreditnog tipa. Podaci o kreditima odnose se na zbir stanja kredita banaka, mikrokreditnih finansijskih institucija i lizing društava na kraju kvartala, koje su te institucije odobrile nefinansijskom sektoru i stanovništvu, isključujući nerezidente. Tim kreditima nijesu dodati oni krediti koje su nefinansijski sektor i stanovništvo dobili od inostranih subjekata, zbog neadekvatne dužine, frekventnosti i pouzdanosti te serije podataka.